

ARCHEOLOGIA POLSKI

INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ARCHEOLOGIA POLSKI

TOM LIV

Zeszyt 1

2009

WARSZAWA
2009

<http://rcin.org.pl>

S k ł a d R e d a k c j i N a u k o w e j:

Redaktor: MARIA DEKÓWNA
Z-ca Redaktora: TOMASZ PUROWSKI
Członkowie Redakcji: ROMUALD SCHILD, ZOFIA SULGOSTOWSKA
Sekretarz Redakcji: URSZULA KOBYLIŃSKA

S k ł a d K o m i t e t u R e d a k c y j n e g o:

JOHAN CALLMER (Lund), HANNA KÓČKA-KRENZ (Poznań),
LECH LECIEJEWICZ (Wrocław), NATALIE VENCLOVÁ (Praha)

A d r e s R e d a k c j i:

Instytut Archeologii i Etnologii PAN, 00-140 Warszawa, al. Solidarności 105
tel. (0-22) 620 28 81 do 87 wewn. 138, 156, 171
e-mail: archeologia.polski@wp.pl

K o r e k t o r:

Andrzej Jacek Tomaszewski

PL ISSN 0003-8180

© Copyright by Instytut Archeologii i Etnologii PAN
Warszawa 2009

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form
or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording,
or any information storage and retrieval system, without permission from
the copyright owner.

D T P:

Janusz Świnarski

D r u k:

MATRIX

ul. Kielecka 35, Nowa Iwiczna
05-500 Piaseczno

Nakład 400 + 30 egz., objętość 12 ark. wydawn., papier offset 80 g
Druk ukończono w listopadzie 2009 r.

Prof. dr hab. Witold Hensel
Członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk

(29.03.1917–22.11.2008)

SPIS TREŚCI

Prof. dr hab. Witold Hensel, członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk (29.03.1917– –22.11.2008) (M a r i a D e k ó w n a)	7
Professor Dr. Witold Hensel, Member of the Polish Academy of Sciences (29.03.1917–22.11.2008)	9

METODY I METODOLOGIA

T o m a s z H e r b i c h, K r z y s z t o f T u n i a, Geofizyczne badania dużych konstrukcji neolitycznych na terenach lessowych. <i>Casus</i> Słonowice	13
Geophysical survey of large Neolithic structures in loess regions. The case of Słonowice	32

STUDIA

D a g m a r a K o c i u b a, Naturalne uwarunkowania rozwoju przedlokacyjnego Lublina	37
The natural conditions of pre-charter Lublin's development	64
T a d e u s z B a r a n o w s k i, G i l b e r t o C a l d e r o n i, M a r i a P r e i t e M a r t i n e z, The history of the Medieval open settlement of Stare Miasto (<i>Civitas Antiqua</i>) at Kalisz (Greater Poland) tracked by isotope dating metho- dology	67
Dzieje wczesnośredniowiecznej osady na Starym Mieście (<i>Civitas Antiqua</i>) w Kaliszu (Wielkopolska) w świetle datowania radiowęglowego	81
S y l w i a W a j d a, Średniowieczne ceramiczne płytki posadzkowe z Drohiczyzna, Stołpia, Chełma i Przemysła	83
Medieval ceramic floor tiles from Drohiczyzn, Stołpie, Chełm and Przemysł	118

DYSKUSJE I POLEMIKI

J a n u s z P i o n t e k, Etnogeneza Słowian: od mitów ku faktom	121
Slav ethnogenesis: from myths to facts	145

RECENZJE

Anne Augereau, L'industrie du silex du V ^e au IV ^e millénaire dans le sud-est du Bassin parisien. Rubané, Villeneuve-Saint-Germain, Cerny et groupe de Noyen (T o m a s z B o r o ó n)	149
Les fortifications militaires (A n d r z e j N i e w ę ł o w s k i)	156
Źródła historyczne wydobywane z ziemi (M a r e k D u l i n i c z)	159

KRONIKA

Interdyscyplinarne oblicza przeszłości (E l e o n o r a i S t a n i s ł a w T a b a - c z y ń s c y)	163
--	-----

Streszczenia w języku angielskim artykułów publikowanych na łamach „Archeologii Polski” ukazują się — począwszy od 2004 r. — w międzynarodowym czasopiśmie internetowym „The Central European Journal of Social Sciences and Humanities” (CEJSH; <http://cejsh.icm.edu.pl>).

Summaries in English of articles published in “Archeologia Polski” have been published (since 2004) in the international web periodical “The Central European Journal of Social Sciences and Humanities”(CEJSH; <http://cejsh.icm.edu.pl>).

“Archeologia Polski” is regularly indexed in the International Bibliography of the Social Sciences; in IBZ — International Bibliography of Periodical Literature; IBZ — CD-ROM; IBR — International Bibliography of Book Reviews of Scholarly Literature; IBR — CD-ROM.

OD REDAKCJI

„Archeologia Polski” jest wydawnictwem ciągłym, w którym zamieszczane są artykuły zawierające ujęcia ogólne, syntetyzujące, omawianych zagadnień. Publikujemy w nim prace z zakresu metodologii i metodyki badań archeologicznych oraz dyscyplin współpracujących z archeologią, a także studia dotyczące problematyki prahistorii oraz wczesnych dziejów ziem polskich na tle europejskim. Każdy zeszyt zawiera również dział polemiki i dyskusji oraz recenzje literatury polskiej i obcej, głównie archeologicznej, lecz również prac z zakresu dyscyplin z archeologią współpracujących.

Artykuły i recenzje przekazywane do druku w „Archeologii Polski” prosimy opracowywać według zasad opublikowanych w tomie XXVIII : 1983, z. 1, s. 239 i n. naszego periodyku.

Warunki zamawiania „Archeologii Polski”

Institucje i osoby prawne mogą kierować zamówienia na adres:

**Institut Archeologii i Etnologii PAN,
al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa,
numer konta w BPH-PBK S.A. VIII O/Warszawa nr 86106000760000401030001995
z dopiskiem „Archeologia Polski”**

Zachęcamy do korzystania z formularza zamówień w naszej księgarni internetowej na stronie:
www.iaepan.edu.pl

Wydawnictwo wraz z rachunkiem (cena numeru plus porto) prześlemy pocztą po otrzymaniu zamówienia.

Cena tomu 54 (podwójnego) zamówionego w IAE PAN wynosi 60,00 zł.

Przenumeratę roczną przyjmują oddziały kolportażowe RUCH oraz urzędy pocztowe i listonosze.

Koszt przenumeraty tomu 55 (podwójnego) wynosi 35,00 zł.

Bieżące i wcześniejsze numery można nabyć lub zamówić (przesyłka za zaliczeniem pocztowym) w Bibliotece IAE PAN, al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa, adres e-mail:
bookshop@iaepan.edu.pl

Subscriptions orders for “Archeologia Polski” available through the local press distributors or directly from

**Institute of Archaeology and Ethnology
al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa, Poland**

The subscription rate is EURO 44 plus postage 5 EURO. Payment should be made by credit card, by International Money Order sent to

BANK PEKAO SA nr 84124062471978000049732719

or by a check made payable to

**Institut Archeologii i Etnologii PAN
al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa, Poland**

We recommend using an order form available in the Institute's bookshop on our website:
www.archaeology.pl

WARUNKI PRENUMERATY „RUCH” S.A.

1. „Archeologia Polski” jest półrocznikiem. Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okres roczny.
2. Przewidywana cena prenumeraty krajowej na 2010 r. wyniesie 35,00 zł.
3. Wpłaty na prenumeratę krajową przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.
4. Prenumerata opłacana w złotychkach ze zleceniem wysyłki za granicę: informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33, Warszawa; telefony (0-22) 532 87 31, 532 88 16, 532 88 19; infolinia 0 800 120 029; wpłaty w PLN na konto w banku PEKAO S.A. IV O/Warszawa, nr 68124010531111000004430494 lub w kasie Oddziału.
Dokonując wpłaty za prenumeratę w Banku czy też w Urzędzie Pocztowym należy podać: nazwę firmy „RUCH” S.A., nazwę banku, numer konta, czytelny pełny adres odbiorcy za granicą, okres prenumeraty, rodzaj wysyłki (p-tą lot. czy zwykłą) oraz zamawiany tytuł. Warunkiem rozpoczęcia wysyłki prenumeraty, jest dokonanie wpłaty na podane konto.
5. Prenumerata opłacana w dewizach przez odbiorcę z zagranicy: przelewem na konto w banku w USD PEKAO S.A. IV O/W-wa 54124010531787000004430508; w EURO PEKAO S.A. IV O/W-wa 46124010531978000004430511, po dokonaniu przelewu prosimy o przesłanie kserokopii polecenia przelewu z podaniem adresu i tytułu pod nr faxu +48 22 532 87 32.
Opłaty za prenumeratę można dokonać również czekiem wystawiony na firmę „RUCH S.A. OKDP” i przesłanym razem z zamówieniem, listem poleconym na adres jw. Informujemy, że klienci płacący z zagranicy mogą też dokonać wpłaty na prenumeratę kartami kredytowymi VISA i MASTERCARD w Internecie <http://www.ruch.noria.pl>
6. Termin przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną na następny rok do 5.12.

For the exchange write, please, to
Instytut Archeologii i Etnologii PAN — Biblioteka
al. Solidarności 105, PL-00-140 Warszawa, Poland

Orders regarding all publications of the Institute of Archaeology and Ethnology should be addressed to the Institute of Archaeology and Ethnology, Polish Academy of Sciences, al. Solidarności 105, PL-00-140 Warszawa, Poland, tel./fax +48 22 624 01 00 (Warsaw).
We recommend using an order form available in the Institute's bookshop on our website:
www.archaeology.pl

The subscription rates for periodicals are (in EURO or equivalent):

Archeologia.....	19	
Archaeologia Polona.....	22	
Archeologia Polski.....	22 (2 fasc.)	44
Ethnologia Polona.....	22	
Etnografia Polska.....	19	
Fasciculi Archaeologiae Historicae.....	15	
Kwartalnik Historii Kultury Materialnej.....	12 (4 fasc.)	48
Przegląd Archeologiczny.....	22	
Sprawozdania Archeologiczne.....	22	

plus postage 5 EURO.

Payment must be made by International Money Order sent to BANK PEKAO SA No 84124062471978000049732719 or by check payable to Instytut Archeologii i Etnologii PAN, al. Solidarności 105, PL-00140 Warszawa, Poland.

NAJNOWSZE WYDAWNICTWA INSTYTUTU ARCHEOLOGII I ETNOLOGII PAN

- A. Czekał - Zastawny, *Osadnictwo społeczności kultury ceramiki wstęgowej rytej w dorzeczu górnej Wisły* [Sum.: *Settlement of Linear Pottery communities in the upper Vistula river basin*], Kraków 2008, 246 ss., 106 rycin, 26 tabel, 4 mapy.
- T. Galiński, *Rotnowo. Stanowisko paleolityczne i mezolityczne w Dolinie Lubieszowej na Pomorzu Zachodnim* [Sum.: *Rotnowo. A Paleolithic and Mesolithic site in the Lubieszowa river valley in western Pomerania*], Warszawa 2007, 174 ss., 59 rycin, 6 fotografii, 6 map, 75 tabel.
- G. Juzała, *Semiotyka folkloru muzycznego pograniczy polsko-litewskich* [The semiotics of music folklore in the Polish-Lithuanian borderlands — in Polish only], Kraków 2007, 280 ss., nuty.
- Z. Kobyliski, *Własność dziedzictwa kulturowego* [Cultural heritage ownership — in Polish only], Warszawa 2009, 337 ss., ryciny.
- K. Kości, *Żywi we wspomnieniach. Doświadczenia śmierci w relacjach polskich zesłańców w ZSRR (w latach 1940–1946)* [Sum.: *Alive in memories of the experiences of death — in relations of Polish exiles in USSR (1940–1946)*], Wrocław 2008, 274 ss.
- J. Kruck, *Wzory przeszłości. Studia nad neolitem środkowym i późnym* [Models of the past. Studies on the Middle and Late Neolithic — in Polish only], Kraków 2008, 240 ss., 51 rycin, 4 tabele.
- A. Kulczycka - Leciejewiczowa, *Samborzec. Studium przemian kultury ceramiki wstęgowej rytej* [Sum.: *Samborzec. A study of evolution of the Linear Pottery Culture*], Wrocław 2008, 271 ss., ryciny, tabele.
- Milicz. *Clavis Regni Poloniae. Gród na pograniczu* [Milicz. *Clavis Regni Poloniae. Stronghold on the frontier* — summaries in German], J. Kolenda red., Wrocław 2008, 290 ss., ryciny.
- Man-Millennia-Environment. Studies in honour of Romuald Schild*, Z. Sulgostowska, A.J. Tomaszewski red., Warszawa 2008, 346 ss., ryciny, fotografie, tabele.
- Money circulation in Antiquity, the Middle Ages and Modern Times. Time, range, intensity. International symposium of the 50th anniversary of „Wiadomości Numizmatyczne”*, Warsaw, 13–14 October 2006, S. Suchodolski red., Warszawa–Kraków 2007, 224 ss., ryciny, mapy, tabele.
- D. Nowakowski, *Siedziby książęce i rycerskie księstwa głogowskiego w średniowieczu* [Zusamm.: *Die mittelalterlichen Ritter- und Herzogburgen des Herzogtum*], Wrocław 2008, 641 ss., 209 rycin, 2 mapy.
- Opera ex aere. Studia z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza dedykowane profesorowi Janowi Dąbrowskiemu* [Opera ex aere. Studies on the Bronze and Early Iron Ages dedicated to Professor Jan Dąbrowski — in Polish, Ukrainian, Belorussian, Slovakian, Czech, German or English], M. Mogielnicka-Urban red., Warszawa 2008, 266 ss., ryciny.
- Pradzieje Wielkopolski. Od epoki kamienia do średniowiecza* [Sum.: *The Prehistory of Greater Poland. From the Stone Age to the Middle Ages*], M. Kobusiewicz red., Poznań 2008, ss. 467, ryciny.
- M. Rębowski, *Chryścianizacja Pomorza Zachodniego. Studium archeologiczne* [Zusamm.: *Die Christianisierung von Pommern. Archäologisches Studium*], Szczecin 2007, 278 ss., 76 rycin.
- U. Sowina, *Woda i ludzie w mieście późnośredniowiecznym i wczesnonowoczesnym. Ziemia polskie z Europą w tle* [Sum.: *Water and people in a Late-Medieval and Early-Modern Town. Polish Lands with Europe in the background*], Warszawa 2009, 488 ss., 79 rycin, mapa.
- Studies in the Final Palaeolithic settlement of the Great European Plain*, M. Kobusiewicz, J. Kabaciński red., Poznań 2007, 208 ss., ryciny.
- K. Szamałek, *Procesy integracji kulturowej w młodszej epoce brązu i początkach epoki żelaza na Pojezierzu Wielkopolskim* [Sum.: *Processes of cultural integration in the Late Bronze Age and Early Iron Age in the Great Polish Lakeland*], Poznań 2009, 198 ss., 74 ryciny, 5 tabel.
- H. Więckowska, M. Chmielewska, *Materiały do badań osadnictwa mezolitycznego w mikroregionie Luta, województwo lubelskie* [Sum.: *The Mesolithic settlement in the Luta microregion, Lublin voivodeship*], Warszawa 2007, 258 ss., 72 ryciny, 39 tablic, 86 tabel.
- B. Wyrot-Wyszowska, *Skórnictwo w lokacyjnym Kołobrzegu. XIII–XV wiek* [Zusamm.: *Lederverarbeitung in der Gründungsstadt Kolberg. 13.–15. Jh.*], Szczecin 2008, 214 ss., 48 rycin, 49 tablic, 4 tabele.
- M. Żemigła, *Cegła w budownictwie wielkopolskim w średniowieczu* [Sum.: *Brick in Great Poland architecture in the Middle Ages*], Łódź 2008, 192 ss., 89 rycin.

ACTA ARCHAEOLOGICA LODZIENSIA

- Nr 53, *Od pradziejów po współczesność. Archeologiczne wędrówki. Studia dedykowane Pani Profesor Marii Magdalenie Blombergowej* [Sum.: *From prehistory to modernity. Archaeological roaming. Studies dedicated to Professor Maria Magdalena Blombergowa*], M. Głosek, J. Maik red., Łódź 2007, 205 ss., ryciny.

ARCHEOLOGICZNE ZESZYTY AUTOSTRADOWE

- Z. 5, *Badania na autostradzie A4, cz. III* [Investigations on the A4 motorway, Part III — summaries in German], B. Gediga red., Wrocław 2007, 413 ss., ryciny.
- Z. 6, *Badania na autostradzie A4, cz. IV* [Investigations on the A4 motorway, Part IV — summaries in German], B. Gediga red., Wrocław 2007, 306 ss., ryciny.
- Z. 7, *Badania na autostradzie A4, cz. V* [Investigations on the A4 motorway, Part V — summaries in German or English] B. Gediga red., Wrocław 2008, 260 ss., ryciny, tabele.

BIBLIOTEKA ETNOGRAFII POLSKIEJ

[pod redakcją Jolanty Kowalskiej]

- Nr 57, U. L e h r, *U schyłku życia. Starość mieszkańców wsi Beskidu Śląskiego i Podhala* [Sum.: *In the twilight of life. Old age among villagers of the Silesian Beskidy and Podhale districts*], M. Drozd-Piasecka, J. Kowalska red., Warszawa 2007, 351 ss., 111 rycin.
- Nr 58, D. D e m s k i, *Obrazy hinduizmu. Kultura i religia oczami radźputów i pasterzy* [Sum.: *Images of hinduism culture and religion. Views from the rajputs and rabari herdsmen*], J. Kowalska red., Warszawa 2008, 340 ss., 22 ryciny, 56 fotografii, 28 tabel.

COLLECTIO ARCHAEOLOGICA, HISTORICA ET ETHNOLOGICA

(pod redakcją Andrzeja Janeczka)

- Vol. 2, E. D ą b r o w s k a, *Groby, relikwie i insygnia. Studia z dziejów mentalności średniowiecznej* [Graves, relics and insignia. *Studies on Medieval mentality* — in Polish only], Warszawa 2008, 376 ss., ryciny.
- Vol. 3, W. Ł o s i ń s k i, *Pomorze Zachodnie we wczesnym średniowieczu. Studia archeologiczne* [Zusamm.: *Westpommern im Frühmittelalter. Archäologische Studien*], Poznań 2008, 234 ss., ryciny, tabele.

KATALOG ZABYTEKÓW BUDOWNICTWA PRZEMYSŁOWEGO W POLSCE

(pod redakcją Krzysztofa Dumala)

- T. VII, Województwo lubelskie, z. 2, P. Czepas, *Powiat radzyński* [w druku].

KOMENTARZE DO POLSKIEGO ATLASU ETNOGRAFICZNEGO

- T. VIII, A. P i e ń c z a k, *Zwyczaje i obrzędy weselne, cz. II, Rola i znaczenie swata w kojarzeniu małżeństw*, [Sum.: *Wedding customs and rituals, part II, The matchmaker's role and importance in arranging marriages*], Wrocław-Cieszyn 2007, 298 ss., 8 rycin, 31 map.

POLSKIE BADANIA ARCHEOLOGICZNE

[pod redakcją Marka Dulnicza]

- T. 36, *Stradów. Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy* [Sum.: *Stradów. Early Medieval settlement complex*], t. 1, A. Buko red., Kraków 2007, 233 ss., ryciny, tabele.

STUDIA I MATERIAŁY Z HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

[pod redakcją Jerzego Kruppé]

- T. LXXII, E. M a z u r, *Szpital w Królestwie Polskim w XIX wieku* [Sum.: *Hospitals in the Kingdom of Poland in the 19th century*], Warszawa 2008, 232 ss., 31 rycin, mapa, tabele.

ARCHAEOLOGIA POLONA

- Vol. 46, Warszawa 2008, 343 ss. + płyta CD (Bibliographical supplement and figures).

ARCHEOLOGIA

- T. LVII, Warszawa (2006) 2007, 198 ss. + 17 tablic.

ARCHEOLOGIA POLSKI

- T. LIII, z. 1, 2, Warszawa 2008, 162 ss., 208 ss.
- T. LIV, z. 1, Warszawa 2009, 170 ss.

ETNOGRAFIA POLSKA

- T. LII, z. 1–2, Warszawa 2008, 177 ss.

FASCICULI ARCHAEOLOGIAE HISTORICAE

- Fasc. XXI, Łódź 2008, 87 ss.

KWARTALNIK HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

- Rok LVI, nr 1, 2, 3–4, Warszawa 2008, 144 ss., 120 ss., 168 ss.

PRZEGLĄD ARCHEOLOGICZNY

- Tom 56, Wrocław 2008, 179 ss.

SPRAWOZDANIA ARCHEOLOGICZNE

- Tom LX, Kraków 2008, 546 ss.